

भारती विद्यापीठ अभिमत विश्वविद्यालय

स्कूल ऑफ परफॉर्मिंग आर्ट्स, पुणे

पदवी अभ्यासक्रम नृत्य (बी.ए.नृत्य)

बी.ए. (नृत्य) (भरतनाट्यम्, कथक) अभ्यासक्रम सत्रानुसार

प्रथम वर्ष नृत्य: सत्र १

क्रमांक	विषयाचे नाव	विषय क्रमांक	अभ्यासक्रम
१	भाषा इंग्रजी	L11	चरित्र पं. सपन चौधरी, पदमा सुब्रमण्यम ,पं. शिवकुमार शर्मा, पं. जसराज.
२	भाषा मराठी	L12	चरित्र पं. विष्णू दिगंबर पलुस्कर
३	सैद्धांतिक (नृत्य)	T13	१) स्वरलेखन पद्धती (नृत्य): संबंधित संकल्पना आणि व्याख्या. अ) कथक: भातखंडे आणि पलुस्कर पद्धती आ)भरतनाट्यम्: कर्नाटकी स्वरलिपी पद्धती. २) नृत्य शैलींची ओळख: कथक, भरतनाट्यम्.
४	मौखिक आणि प्रात्यक्षिक (नृत्य) (भरतनाट्यम्)	V13	१) अभिनयदर्पण अनुसार असंयुक्त आणि संयुक्त हस्त मुद्रा (तोंडी आणि प्रात्यक्षिक) २) शिरोभेद, दृष्टीभेद, पादभेद, ग्रीवाभेद ३) प्रस्तुत रचना गाता येणे, तालात म्हणणे आणि रचनेची संपूर्ण माहिती असणे जरूरीचे आहे.
५	मौखिक आणि प्रात्यक्षिक (नृत्य) (कथक)	V14	१) अभिनयदर्पण अनुसार असंयुक्त आणि संयुक्त हस्त मुद्रा (तोंडी आणि प्रात्यक्षिक) २) तीनताल पढंत व ततकार:- एकगुन, दुगुन, चौगुन, आठगुन, तिहाई ३) प्रात्यक्षिक परीक्षेत सादर केलेल्या रचना हातावर (टाळी, खाली देऊन) तालात म्हणणे. ४) प्रात्यक्षिक परीक्षेत सादर केलेल्या सर्व रचनांची माहिती असणे आवश्यक सत्र १
६	प्रात्यक्षिक रंगमंच सादरीकरण (नृत्य) (भरतनाट्यम्)	P13	१) जतीस्वरम् - रूपक ताल, (राग कल्याणी/वसंत/ सावेरी / भैरवी) २) कीर्तनम् - गणेश किंवा शिव किंवा देवी
७	प्रात्यक्षिक रंगमंच सादरीकरण (नृत्य) (कथक)	P14	१) वंदना: गणेश वंदना २) तीनताल: थाट, साधा आमद, तोडा, चक्रदार तोडा, परण, तिहाई ३) गतभाव किंवा कवित

भारती विद्यापीठ अभिमत विश्वविद्यालय

स्कूल ऑफ परफॉर्मिंग आर्ट्स, पुणे

पदवी अभ्यासक्रम नृत्य (बी.ए.नृत्य)

बी.ए. (नृत्य) (भरतनाट्यम्, कथक) अभ्यासक्रम सत्रानुसार

प्रथम वर्ष नृत्य: सत्र २.

क्रमांक	विषयाचे नाव	विषय क्रमांक	अभ्यासक्रम
१	भाषा इंग्रजी	L11	चरित्र : डॉ. प्रभा अत्रे, पं. भीमसेन जोशी, उ. अल्लारखा, पं. रविशंकर, पं. बिरजू महाराज
२	भाषा मराठी	L12	चरित्र पं. बाळकृष्णबुवा इचलकरंजीकर
३	सैद्धांतिक (संगीत - नृत्य)	T21	१) भारतीय प्रयोगजीवी कलांची ओळख अ) कलेची व्याख्या ब) कलेचे विविध प्रकार आणि परस्परसंबंध १) संगीत २) नृत्य ३) नाट्य ४) शिल्प ५) चित्र ६) रचनाशास्त्र (Designing) २) भारतीय प्रयोगजीवी कलांचा इतिहास व विकास १) प्राचीन २) लोककला ३) शास्त्रीय कला
४	मौखिक आणि प्रात्यक्षिक (नृत्य) (भरतनाट्यम्)	V23	१) मंडला - हस्त प्रचार, हस्त करण, हस्त रेचक (व्याख्या) २) हस्त क्रिया सहित सप्त ताल (चतुस्त्र जाती - तीन लयीत) ३) विनियोग - अभिनयदर्पण प्रमाणे पहिल्या 13 असंयुक्त हस्तमुद्रा ४) प्रस्तुत रचना गाता येणे, तालात म्हणणे आणि रचनेची संपूर्ण माहिती असणे जरूरी आहे.
५	मौखिक आणि प्रात्यक्षिक (नृत्य) (कथक)	V24	१) प्रात्यक्षिक परीक्षेतील अभ्यासक्रमावर प्रश्न सत्र २ २) तीनताल मधील खालील वैशिष्ट्यपूर्ण रचना परण-आमद, परमेलू, गिनती, फर्माईशी चक्रदार ३) झपताल: ताली, खाली देऊन ठेक्याची एकगुन, दुगुन, चौगुन, तिहाई व प्रात्यक्षिक परीक्षेत सादर केलेल्या सर्व रचनांची पढंत आणि क्रमलय ततकार - एकगुन, दुगून, चौगुन, तिहाई ४) हस्त-विनियोग - अभिनयदर्पण प्रमाणे पहिल्या 13 असंयुक्त हस्तमुद्रा ५) प्रस्तुत रचना हातावर (टाळी, खाली देऊन) तालात म्हणणे आणि रचनेची संपूर्ण माहिती असणे जरूरी आहे

			आहे.
६	प्रात्यक्षिक रंगमंच सादरीकरण (नृत्य) (भरतनाट्यम्)	P23	१) शब्दम् २) अलारिपू - खंड किंवा मिश्र
७	प्रात्यक्षिक रंगमंच सादरीकरण (नृत्य) (कथक)	P24	१)श्रीकृष्ण वंदना २)झपताल: थाट, साधा-आमद, तोडा, परण, चक्रदार तोडा किंवा चक्रदार परण ३)अभिनय: पद

भारती विद्यापीठ अभिमत विश्वविद्यालय

स्कूल ऑफ परफॉर्मिंग आर्ट्स, पुणे

पदवी अभ्यासक्रम नृत्य (बी.ए.नृत्य)

बी.ए. (नृत्य) (भरतनाट्यम्, कथक) अभ्यासक्रम सत्रानुसार

द्वितीय वर्ष नृत्य: सत्र ३.

क्रमांक	विषयाचे नाव	विषय क्रमांक	अभ्यासक्रम
१	भाषा (हिंदी)	L31	हिंदी भाषा आणि हिंदी शब्दांशी ओळख, संगीत कलेमध्ये भाषेचे महत्व, हिंदी शब्दोच्चार, गुरु शिष्य परंपरा.
२	भाषा (संस्कृत)	L32	<p>विभाग अ-</p> <p>अ) संस्कृत भाषेतील स्वरांत नामे- (अकारांत, आकारांत, इकारांत) व सर्वनामांचा अभ्यास-पुल्लिंग, स्त्रीलिंग, नपुसकलिंग.</p> <p>आ) तीन काळ (वर्तमानकाळ, भूतकाळ, भविष्यकाळ) (तीन लकार) प्रकारांचा अभ्यास- कालपरिवर्तनाचा अभ्यास</p> <p>इ) वचन अभ्यास- (एकवचन, द्विवचन, बहुवचन) वचन परिवर्तन अभ्यास</p> <p>ई) नाम, सर्वनाम, धातु (क्रियापद) यांच्यातील फरक</p> <p>विभाग ब-</p> <p>भरत नाट्यशास्त्र, संगीत रत्नाकर व अभिनय दर्पण यातील संगीत व नृत्य विषयातील काही निवडक श्लोकांचा अभ्यास - श्लोकांचा अनुवाद तसेच पाठांतर करून लेखन.</p> <ol style="list-style-type: none">1. गीतेनप्रीयतेदेवःवंशध्वनिवशंगतः॥2. तस्यगीतस्यसाधनम् ॥3. गीतंनादात्मकंनादाधीनमतस्त्रयं ॥4. आहतो..... भिधीयते ॥5. चैतन्यसर्वभूतानां मुपास्महे ॥6. नकारंनादोऽभिधीयते ॥7.व्यवहारेद्विगुणोश्चोत्तरोत्तरः॥8. गानक्रियोच्यतेलक्षणम् ॥9. स्थित्वास्थित्वापरान्वर्थनामकौ ॥10. एतत्समिश्रणाद्वर्णःप्रचक्षते ॥11. स्वतोरञ्जयतिस्वरकारणम्12. श्रुतिभ्यः स्युःइतिसप्तते ॥13. रागरागागड्भाषा.....तत्त्ववित् ॥14. सर्वस्थानोत्य.....जितश्रमः॥15. शुद्धच्छायालगाभिज्ञः.....सर्वदोषविवर्जितः ॥16. क्रियापरो.....कृद्दजनोद्धुरः ॥17. सुसंप्रदयो.....मध्यमोमतः॥18. महामहेश्वरेणोक्तःरन्जकस्तथा ॥19. चतुर्वेदोभवेच्छब्द.....तल्लक्षणमथोच्यते ॥

			<p>20. गातृवादकसंघातो.....तत्त्रिधा ॥</p> <p>21. अङ्गिकोपरिकल्पितः ॥</p> <p>22. सात्विकः पुर्वमुक्तस्तुमेनिबोधत ॥</p> <p>23. तस्यशिरोहस्तोरःचिबुकान्युपाङ्गानि ॥</p> <p>24. अस्यशाखाचप्रयोक्तृभिः॥</p> <p>25. अङ्गिकस्तुभवेच्छाखा.....-- तुकारणाश्रयम् ॥</p> <p>26. मुखजेऽभिनयेविप्रा.....मेनिबोधत ॥</p> <p>27. आकम्पितंकम्पितंतथाञ्चितम् ॥</p> <p>28. निहन्चितंत्रयोविधंशिरः॥</p> <p>29. त्रयोदशंविधंदृष्टिनामिहलक्षणम् ॥</p> <p>30. कान्ताभयानकारसद्रुष्टयः ॥</p>
३	सैद्धांतिक (नृत्य)	T33	<p>१) भारतीय नृत्याचा इतिहासः आदीम लोकनृत्य शास्त्रीय आधुनिक</p>
४	मौखिक आणि प्रात्यक्षिक (नृत्य) (भरतनाट्यम्)	V33	<p>१) प्रात्यक्षिक परीक्षेतील अभ्यासक्रमावर प्रश्न सत्र ३</p> <p>२) मागील सत्रात झालेल्या असंयुक्त हस्तमुद्रा सोडून उरलेल्या १५ मुद्रांचे विनियोग</p> <p>३) प्रस्तुत रचना गाता येणे, तालात म्हणणे</p> <p>४) रचनेची संपूर्ण माहिती असणे जरूरीचे आहे.</p>
५	मौखिक आणि प्रात्यक्षिक (नृत्य) (कथक)	V34	<p>१) प्रात्यक्षिक परीक्षेतील अभ्यासक्रमावर प्रश्न</p> <p>२) झपताल मधील खालील वैशिष्ट्यपूर्ण रचना परण-आमद, परमेलू, गिनती, फर्माईशी चक्रदार, तिश्च जाती परण</p> <p>३) प्रात्यक्षिक परीक्षेत सादर केलेल्या सर्व रचनांची माहिती व पढंत करता येणे आवश्यक</p>
६	प्रात्यक्षिक रंगमंच सादरीकरण (नृत्य) (भरतनाट्यम्)	P33	<p>1) मल्लरी किंवा पुष्पांजली</p> <p>2) वात्सल्यपदम्</p>
७	प्रात्यक्षिक रंगमंच सादरीकरण (नृत्य) (कथक)	P34	<p>१) शिव वंदना</p> <p>२) रूपक या तालामध्ये संपूर्ण वस्तुक्रम थाट, साधा-आमद, तोडा, परण, चक्रदार तोडा किंवा चक्रदार परण</p> <p>३) अभिनय : भजन (संत साहित्यावर आधारित रचना)</p>

भारती विद्यापीठ अभिमत विश्वविद्यालय

स्कूल ऑफ परफॉर्मिंग आर्ट्स, पुणे

पदवी अभ्यासक्रम नृत्य (बी.ए.नृत्य)

बी.ए. (नृत्य) (भरतनाट्यम्, कथक) अभ्यासक्रम सत्रानुसार

द्वितीय वर्ष नृत्य: सत्र ४.

क्रमांक	विषयाचे नाव	विषय क्रमांक	अभ्यासक्रम
१	भाषा (हिंदी)	L41	संगीत मे लय का महत्व, संस्कृती - संगीत, हार्मनी-मेलडी, भक्ती संगीत, भारतीय सीनेमा संगीत.
२	भाषा (संस्कृत)	L42	<p>विभाग अ-</p> <p>उ) संस्कृत भाषेतील स्वरांत नामे- (अकारांत, आकारांत, इकारांत) व सर्वनामांचा अभ्यास-पुल्लिंग, स्त्रीलिंग, नपुसकलिंग.</p> <p>ऊ) तीन काळ (वर्तमानकाळ, भूतकाळ, भविष्यकाळ) (तीन लकार) प्रकारांचा अभ्यास- कालपरिवर्तनाचा अभ्यास</p> <p>ऋ) वचन अभ्यास- (एकवचन, द्विवचन, बहुवचन) वचन परिवर्तन अभ्यास</p> <p>लृ) नाम, सर्वनाम, धातु (क्रियापद) यांच्यातील फरक</p> <p>विभाग ब-</p> <p>भरत नाट्यशास्त्र, संगीत रत्नाकर व अभिनय दर्पण यातील संगीत व नृत्य विषयातील काही निवडक श्लोकांचा अभ्यास - श्लोकांचा अनुवाद तसेच पाठांतर करून लेखन.</p> <ol style="list-style-type: none">गीतेनप्रीयतेदेवःवंशध्वनिवशंगतः॥तस्यगीतस्यसाधनम् ॥गीतंनादात्मकंनादाधीनमतस्त्रयं ॥आहतो..... भिधीयते ॥चैतन्यसर्वभूतानां मुपास्महे ॥नकारंनादोऽभिधीयते ॥व्यवहारेद्विगुणोश्चोत्तरोत्तरः॥गानक्रियोच्यतेलक्षणम् ॥स्थित्वास्थित्वापरान्वर्थनामकौ ॥एतत्समिश्रणाद्वर्णःप्रचक्षते ॥स्वतोरञ्जयतिस्वरकारणम् ॥श्रुतिभ्यः स्युःइतिसप्तते ॥रागरागाङ्भाषा.....तत्त्ववित् ॥सर्वस्थानोत्य.....जितश्रमः॥

			<p>15. शुद्धच्छायालगाभिज्ञः.....सर्वदोषविवर्जितः ॥</p> <p>16. क्रियापरो.....कृभ्दजनोद्धुरः ॥</p> <p>17. सुसंप्रदयो.....मध्यमोमतः॥</p> <p>18. महामहेश्वरेणोक्तःरन्जकस्तथा ॥</p> <p>19. चतुर्वेदोभवेच्छब्द.....तल्लक्षणमथोच्यते ॥</p> <p>20. गातृवादकसंघातो.....तत्त्रिधा ॥</p> <p>21. अङ्गिकोपरिकल्पितः ॥</p> <p>22. सात्विकः पुर्वमुक्तस्तुमेनिबोधत ॥</p> <p>23. तस्यशिरोहस्तोरःचिबुकान्युपाङ्गानि ॥</p> <p>24. अस्यशाखाचप्रयोक्तृभिः॥</p> <p>25. अङ्गिकस्तुभवेच्छाखा.....-- तुकारणाश्रयम् ॥</p> <p>26. मुखजेऽभिनयेविप्रा.....मेनिबोधत ॥</p> <p>27. आकम्पितंकम्पितंतथाञ्चितम् ॥</p> <p>28. निहन्वितंत्रयोविधंशिरः॥</p> <p>29. त्रयोदशंविधंदृष्टिनामिहलक्षणम् ॥</p> <p>30. कान्ताभयानकारसदुष्टयः ॥</p>
३	सैद्धांतिक (नृत्य)	T43	<p>१) नृत्य व इतर ललित कला नाट्य, साहित्य, शिल्प, चित्रकला</p> <p>२) नृत्यासाठीची शरीररचना योग, एरोबिक्स, ध्यान, व्यायाम, नृत्योपचार (Dance Therapy) परिचय</p>
४	मौखिक आणि प्रात्यक्षिक (नृत्य) (भरतनाट्यम्)	V43	<p>१. प्रात्यक्षिक परीक्षेतील अभ्यासक्रमावर प्रश्न</p> <p>२. संयुक्त हस्त विनियोग २३</p> <p>३. प्रात्यक्षिक परीक्षेत प्रस्तुत केलेली रचना गाता येणे, तालात म्हणणे आणि रचनेची संपूर्ण माहिती</p>
५	मौखिक आणि प्रात्यक्षिक (नृत्य) (कथक)	V44	<p>१. प्रात्यक्षिक परीक्षेतील अभ्यासक्रमावर प्रश्न</p> <p>२. रूपक तालामध्ये खालील वैशिष्ट्यपूर्ण रचना परमेळू, गिनती, फर्माइशी चक्रदार तोडा किंवा परण, तीश्रजाती परण</p>
६	प्रात्यक्षिक रंगमंच सादरीकरण (नृत्य) (भरतनाट्यम्)	P43	<p>१) भक्ति पदम</p> <p>२) तिल्लाना - आदिताल पंचजाती कोरवई</p>

७	प्रात्यक्षिक रंगमंच सादरीकरण (नृत्य) (कथक)	P44	1) सरस्वती वंदना 2) एकताल मध्ये संपूर्ण वस्तुक्रम थाट, साधा-आमद, तोडा, परण, चक्रदार तोडा किंवा चक्रदार परण 3) तीनताल मध्ये विविध गतनिकास - घुंगट आणि मटकीचे प्रकार 4) गतभाव: गोवर्धन लीला किंवा कालिया मर्दन किंवा माखनचोरी
---	--	-----	---

भारती विद्यापीठ अभिमत विश्वविद्यालय

स्कूल ऑफ परफॉर्मिंग आर्ट्स, पुणे

पदवी अभ्यासक्रम नृत्य (बी.ए.नृत्य)

बी.ए. (नृत्य) (भरतनाट्यम्, कथक) अभ्यासक्रम सत्रानुसार

तृतीय वर्ष नृत्य: सत्र ५.

क्रमांक	विषयाचे नाव	विषय क्रमांक	अभ्यासक्रम
१	सैद्धांतिक (नृत्य)	T53	<p>अ. रंगभूषा</p> <ol style="list-style-type: none">१ रंगभूषा२ वेशभूषा३ नेपथ्य४ ध्वनी आणि प्रकाश यांची माहिती <p>ब. भारतीय सर्व शास्त्रीय नृत्य प्रकारांची माहिती</p> <ol style="list-style-type: none">1) भरतनाट्यम्2) कथक3) मणिपुरी4) ओडिसी5) कथकली6) मोहिनीअट्टम्7) कुचीपुडी8) सत्रीय9) छाऊ
२	मौखिक आणि प्रात्यक्षिक (नृत्य) (भरतनाट्यम्)	V53	<ol style="list-style-type: none">१ प्रात्यक्षिक परीक्षेतील अभ्यासक्रमावर प्रश्न२ प्रात्यक्षिक परीक्षेत प्रस्तुत केलेली रचना गाता येणे व तालात म्हणणे३ रचनेची संपूर्ण माहिती४ तट्टकळीच्या सहायाने नटूवांगम् (तिन्ही लयीत अडवू म्हणणे)
३	मौखिक आणि प्रात्यक्षिक (नृत्य) (कथक)	V54	<ol style="list-style-type: none">1) प्रात्यक्षिक परीक्षेतील अभ्यासक्रमावर प्रश्न2) एकतालामध्ये खालील वैशिष्ट्यपूर्ण रचना परमेलू, गिनती, फर्माइशी चक्रदार तोडा किंवा परण, तीश्रजाती तोडा किंवा परण3) तीनतालमध्ये ततकार - रेला किंवा कायदा किंवा चलन4) धमार - क्रमलय व तिहाई

४	प्रात्यक्षिक रंगमंच सादरीकरण (नृत्य) (भरतनाट्यम्)	P53	वर्णम - आदिताल
५	प्रात्यक्षिक रंगमंच सादरीकरण (नृत्य) (कथक)	P54	१) कोणतीही वंदना. २) धमार तालात संपूर्ण वस्तुक्रम: थाट, साधा-आमद, तोडा, चक्रदार तोडा, परण, चक्रदार परण, तिहाई, तत्कार, इ. ३) ठुमरी किंवा भजन

भारती विद्यापीठ अभिमत विश्वविद्यालय

स्कूल ऑफ परफॉर्मिंग आर्ट्स, पुणे

पदवी अभ्यासक्रम नृत्य (बी.ए.नृत्य)

बी.ए. (नृत्य) (भरतनाट्यम्, कथक) अभ्यासक्रम सत्रानुसार

तृतीय वर्ष नृत्य: सत्र ६.

क्रमांक	विषयाचे नाव	विषय क्रमांक	अभ्यासक्रम
१	सैद्धांतिक (नृत्य)	T63	अ. नृत्यातील सौंदर्यशास्त्र: सौंदर्यशास्त्राची व्याख्या, सौंदर्यशास्त्राची मूलतत्वे, अभिनयातील सौंदर्यशास्त्र (अंगसंचलन, स्वर, लय, ताल, रंगभूषा, वेशभूषा, इ.) ब. नृत्य विषयक ग्रथांची ओळख: (लेखक, कालखंड, आशय, महत्व) नाट्यशास्त्र, अभिनय दर्पण, संगीत रत्नाकर
२	मौखिक आणि प्रात्यक्षिक (नृत्य) (भरतनाट्यम्)	V63	१) तट्टकळीच्या सहायाने अलारीपूसाठी नटुवांगम् २) प्रात्यक्षिक परीक्षेत प्रस्तुत केलेली रचना गाता येणे, तालात म्हणणे ३) रचनेची संपूर्ण माहिती असणे जरीचे आहे.
३	मौखिक आणि प्रात्यक्षिक (नृत्य) (कथक)	V64	१) प्रात्यक्षिक परीक्षेतील अभ्यासक्रमावर प्रश्न २) पहिल्या ५ सत्रांमध्ये झालेल्या झपताल, एकताल, रूपक, धमार या तालांमधील वैशिष्ट्यपूर्ण रचना ३) चेहरयाद्वारे नवरस दाखवणे.
४	प्रात्यक्षिक रंगमंच सादरीकरण (नृत्य) (भरतनाट्यम्)	P63	संपूर्ण रंगमंच सादरीकरण - २० मिनिटे १. श्रुंगार पदम् २. नृत आणि अभिनय दोन्हीचा अंतर्भाव असलेली रचना
५	प्रात्यक्षिक रंगमंच सादरीकरण (नृत्य) (कथक)	P64	संपूर्ण रंगमंच सादरीकरण - २० मिनिटे १ कुठलीही वंदना २ समग्र वस्तुक्रम तीनतालमध्ये थाट, साधा-आमद, तोडा, चक्रदार तोडा, परण, चक्रदार परण, तिहाई, कवित, तत्तकार, इ. ३ अष्ट नायिकांमधील एक नायिका किंवा चार नायिकांमधील एक नायक